توسعه گردشگری پایدار روستایی و جایگاه بافتهای باارزش روستا
(مطالعه موردی: روستای سیمین شهر همدان)

مریم قهرمانی[1]

۱- دانشجوی کارشناسی‌ارشد شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
پست الکترونیک: Mghahremani87@yahoo.com

چکیده

توسعه پایدار گردشگری به دنبال گسترش این صنعت و جذب گردشگران با استفاده از منابع موجود می‌باشد به نحوی که بتواند ضمن پاسخگویی به نیازهای اقتصادی و فرهنگی، ضوابط قانونی جامعه، انتظارات گردشگران، وحدت و هویت فرهنگی، سلامت محیط زیست و تعادل اقتصادی مقصد را به طور متوازن و پیوسته در حد بهینه تأمین نماید. توسعه گردشگری در روستاهایی که دارای بافت باارزش تاریخی و معماری بوم‌گرا هستند، به معنی بالفعل نمودن ارزشها و جاذبه‌های معماری روستا و معرفی آن به عنوان مقصد گردشگری است. در این صورت تأمین خدمات و امکانات و ایجاد و توسعه زیرساختهای لازم برای حضور، بازدید و اقامت گردشگران امری ضروری است. هدف از این تحقیق بررسی نحوه گسترش گردشگری پایدار روستایی از طریق حفاظت از بافتهای روستایی در روستای سیمین شهر همدان می‌باشد. نتایج نشان داد که احیاء و نوسازی روستایی سبب تقویت نقش گردشگری روستایی می‌گردد و در صورتی که گردشگری روستایی به نحوی مناسب برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه یافته برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و صنعت گردشگری باشد.

واژه‌های کلیدی: بافتهای باارزش، گردشگری روستایی، توسعه پایدار، روستای سیمین.

Archive of SID

www.SID.ir

مقدمه

روستا به عنوان حلقه آغازین زنجیره سکونتگاهی در ارتباط مستقیم با طبیعت قرار دارد و به این لحاظ دارای قابلیت گردشگری بالایی در طبیعت می‌باشد (Inskeep, 1991). گردشگری روستایی شکلی از فعالیت اقتصادی است که پیرامون شهرها و نقاط دارای شکل و بافت روستایی انجام می‌گیرد و در بردارنده آثار مثبت و منفی برای محیط زیست روستا، انسان و طبیعت می‌باشد (بختیاری و شریعتی، ۱۳۹۰). مهمترین هدف توسعه گردشگری، توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق گردشگری است که می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم محلی و تنوع بخشی به رشد اقتصادی و نیز خلق فرصت‌های شغلی جدید ایفاء نماید (شریف‌زاده و مرادی‌نژاد،۱۳۸۱) در حقیقت صنعت گردشگری امروزه به قدری در توسعه اقتصادی، اجتماعی کشورها موثر است که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نامیده‌اند (رضوانی و صفایی، ۱۳۷۹). امروزه گردشگری پس از صنایع نفت و خودروسازی، به عنوان پویاترین صنعت از نظر تحرک و ایجاد زمینه‌های اشتغال توانسته تغییرات شگرفی را در فضای زندگی و چشم‌اندازهای مختلف جغرافیایی ایجاد نماید (نوروزی، ۱۳۸۹) تا جایی که صنعت توریسم خود تبدیل به نوعی از دهکده جهانی شده است (شربتی، ۱۳۸۹). ایران از نظر جاذبه‌های گردشگری در رده دهم و به لحاظ تنوع آن جزء ۵ کشور برتر جهان می‌باشد از این رو استفاده از قابلیتهای آن در توسعه گردشگری دارای اهمیت است (امین‌بیدختی و نظری، ۱۳۸۸). بافتهای روستایی به دلیل پیوندهای گسترده با بسترهای طبیعی و تاریخی دارای ارزشهای تاریخی، فرهنگی، طبیعی و معمارانه می‌باشند ضمن اینکه به‌عنوان جزئی از میراث زنده بشری و سرمایه ملی و هویت تاریخی- فرهنگی سرزمین، حفظ و نگهداری از آنها دارای اهمیت قابل توجهی است (حناچی و کوششگران، ۱۳۹۰). توسعه گردشگری در روستاها به معنی بالفعل کردن ارزشها و جاذبه‌های معماری بافت روستا و معرفی آن به عنوان مقصد گردشگری است. در این صورت تأمین خدمات، امکانات و ایجاد و توسعه زیرساخت‌های لازم برای بازدید و اقامت گردشگران امری ضروری است. از این رو بهره‌برداری از پتانسیل‌های گردشگری روستاها در جهت جذب گردشگر و توسعه آنها، نیازمند برنامه‌ریزی صحیح می‌باشد.

گردشگری روستایی به عنوان نوعی فعالیت تفریحی و اجتماعی در نیمه دوم قرن هجدهم در اروپا ظاهر شد. در قرن نوزده و بیست میلادی به دلیل توسعه حمل و نقل و سهولت جابجایی، دسترسی به روستاها آسان شد (شارپلی، ۱۳۸۰). مفهوم توسعه پایدار در برنامه‌ریزی گردشگری در سطح بین‌المللی در دهه ۱۹۸۰ مطرح گردید. توسعه پایدار گردشگری همچون منشوری است که وجوه مختلف آن را محیطهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقلیمی و جغرافیایی جامعه و انتظارات مردم منطقه تشکیل می‌دهند (معصومی، ۱۳۸۵). سدلر از نخستین کسانی بود که مدل اکوتوریسم پایدار را در سال ۱۹۹۰ میلادی ارائه و اهداف اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را در مدل خود گنجاند. اهداف اجتماعی شامل تأمین مزایای اجتماعی، مشارکت در برنامه‌ریزی، آموزش و اشتغال ساکنان محلی، اهداف اقتصادی شامل مزایای اقتصادی

Archive of SID

www.SID.ir

برای جامعه محلی میزبان و پایایی اقتصادی و اهداف زیست محیطی نیز کمک به حفظ منابع طبیعی، اجتناب از تخریب منابع و مدیریت عرضه و تقاضای منابع طبیعی می‌باشند (اکبری و بمانیان، ۱۳۸۷).

در این تحقیق روستای سیمین واقع در جنوب شهر همدان به دلیل برخورداری از بافت و معماری باارزش، استفاده از مصالح بومی، هماهنگی با شرایط محیطی در استقرار بافت و ساخت و ساز مسکن، قرارگیری در بستر طبیعی و برخورداری از چشم اندازهای طبیعی و جاذبه های گردشگری مورد بررسی قرار گرفت.

مبانی نظری

گردشگر، گردشگری و منطقه نمونه گردشگری

گردشگر کسی است که به منظور تفرج، بازدید از نقاط دیدنی، معالجه، مطالعه، تجارت، ورزش و یا زیارت به کشوری غیر از کشوری که در آن اقامت دارد سفر می‌کند مشروط بر اینکه حداقل مدت اقامت او از ۲۴ ساعت کمتر و از شش ماه بیشتر نباشد. توریسم یا گردشگری، حرکت معاصر مردم برای گذران اوقات فراغت خود در مکانهایی بیرون از خانه می‌باشد (Gunn, 1994). منطقه نمونه گردشگری محدوده-ای است که به دلیل وجود جاذبه‌های مهم گردشگری و پتانسیل‌های توسعه، قابلیت احداث مجموعه‌ای از تأسیسات گردشگری به منظور ارائه خدمات و کالاهای مورد نیاز گردشگران در یک مکان واحد را دارد.

گردشگری روستایی

گردشگری روستایی عبارت است از فعالیتها و گونه‌های مختلف گردشگری در محیطهای مختلف روستایی که در بردارنده آثاری مثبت یا منفی برای محیط زیست روستا می‌باشد (سقایی، ۱۳۸۲). به بیان دیگر شکلی از گردشگری در طبیعت روستا است که فرصتهای منحصر به فردی را برای یکپارچه ساختن توسعه روستایی، گردشگری، مدیریت منابع و مدیریت مناطق حفاظت شده در بسیاری از نقاط دنیا ارائه می‌دهد. این نوع گردشگری مروج بقاء محیط زیست بوده و برای گردشگران تجربه‌ای مثبت و آموزنده است و عملاً شکلی از گردشگری پایدار است که به محیط روستایی وابسته می‌باشد (شکل۱) (Williams, 1997).

Archive of SID

www.SID.ir

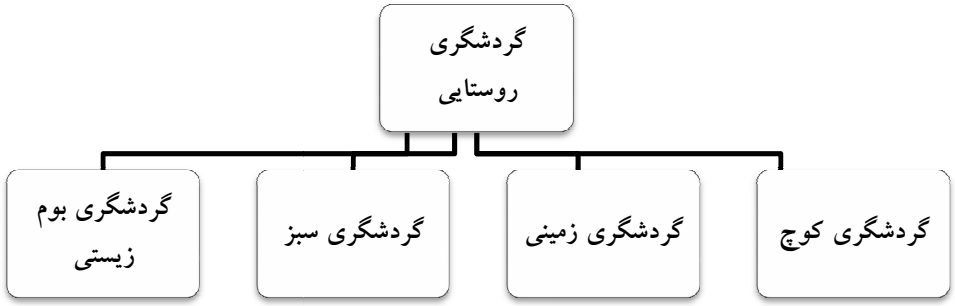

شکل۱: گونه‌های مختلف گردشگری روستایی

توسعه پایدار

توسعه فرآیندی کمی و کیفی است که بر ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه تأثیر می‌گذارد و سطوح مختلف زندگی را در بر می‌گیرد. به عبارت دیگر توسعه فرآیندی است که یک جامعه را به وضعیت مناسبی از نظر کیفیت زندگی می‌رساند. عناصر کلیدی توسعه پایدار عبارتند از کارایی اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی. توجه به چهار عامل اساسی حصول توسعه پایدار یعنی منابع مالی، فناوری، نیروی انسانی و توان اکولوژیک ضروری است.

توسعه پایدار گردشگری

به عقیده لان گردشگری روستایی، گردشگری است که در نواحی روستایی به وقوع می‌پیوندد. در واقع آن نوعی از گردشگری است که نیازهای نسل حاضر را پاسخ می‌دهد بدون اینکه ظرفیتهای مربوط به نسل‌های آینده را به مخاطره اندازد. در توسعه پایدار روستایی، استراتژی و الگوی توسعه باید از درون اجتماع بجوشد و مایه آن از اعماق اندیشه‌های روستاییان نشأت گیرد. بنابر این استفاده از علوم، دانش‌های بومی و نیز بکارگیری فناوری مناسب هر محیط و محور قرار دادن مردم و مشارکت آنان در کلیه زمینه‌های فکری، جسمی و مالی از جنبه‌های مهم توسعه پایدار به شمار می‌آیند و بی‌گمان بدون در نظر گرفتن این ابعاد در مناطق روستایی نمی‌توان انتظار داشت که موفقیت و پیشرفتی در آینده حاصل گردد (قادری، ۱۳۸۱).

Archive of SID

www.SID.ir

بافت

بافت نحوه مقابله یا همسان‌سازی انسان با محیط است که در عرصه کالبدی عینیت می‌یابد و به مرور زمان به سبک و سیاق عموماً واحدی تبدیل و ریخت‌شناسی سکونتگاه را شکل می‌دهد. بافت ارتباط بین احجام ساختمانی، شبکه راهها و ترکیب فضایی را پدید می‌آورد به گونه‌ای که بیشترین انطباق را با محیط اطراف خود داشته باشند (احمدیان و محمدی، ۱۳۸۸). معیارهایی که می‌تواند بافت روستا را باارزش نماید عبارتند از:

- وجود یک یا چند مرکز محله قابل تشخیص فعال با کاربریهای عمومی.
- وجود یک گذر یا راسته قابل تشخیص که محلات مختلف را به مرکز روستا متصل نماید.
- وجود یک منظر و نمای همگون و یکنواخت در روستا که چهره ویژه‌ای به آن می‌دهد.
- محلات روستا از یکدیگر قابل تفکیک بوده و مرزهای معینی داشته باشند.
- زندگی در روستا در جریان بوده به نحوی که واحدهای مخروبه چهره روستا را تغییر ندهد.
- امکان تشخیص سلسله مراتب دسترسی در روستا وجود داشته باشد.
- ابنیه موجود در روستا دارای هماهنگی و همگونی از نظر نوع مصالح، پلان، حجم و نما باشند.
- وجود یک جاده دسترسی اصلی و راه عبوری کناری، بافت روستا را تحت تأثیر قرار ندهد (شکل ۲).

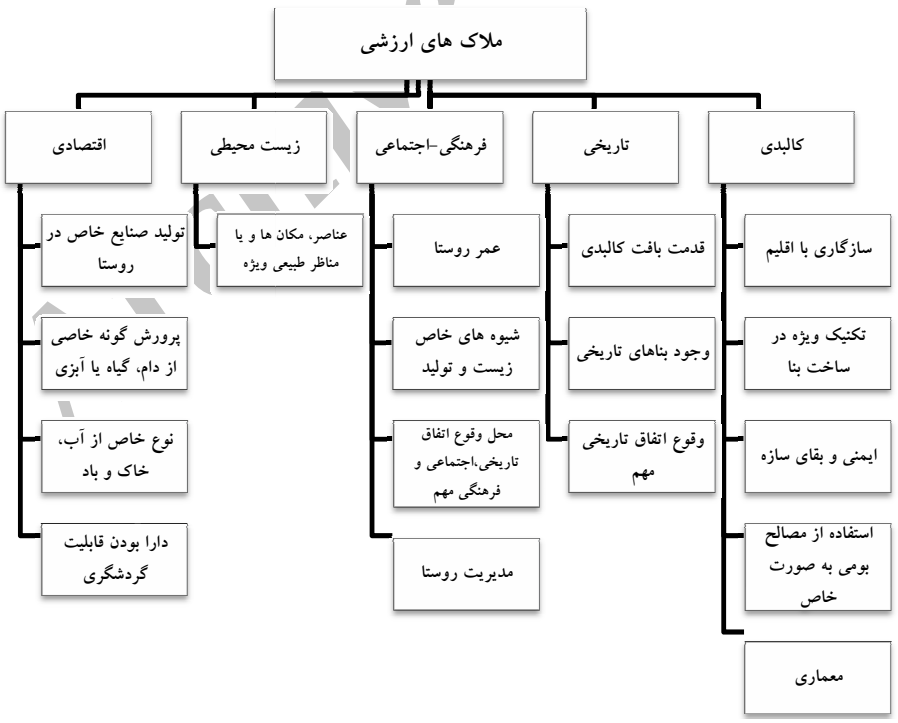

شکل۲: ملاک‌های ارزشمند در روستاها

www.SID.ir

الگوی آرایش سکونتگاه ها

چگونگی پراکندگی مساکن، نحوه ارتباط آنها با یکدیگر و سایر عناصر خدماتی آن اجزای اصلی بافت را تشکیل می‌دهند که در سطوح مختلف قابل بررسی می‌باشند. همچنین نحوه نظم‌پذیری مساکن همراه با شبکه محاط آنها به صورتهای گوناگونی قابل مشاهده است (شکل ۳).

شکل۳: الگوی آرایش سکونتگاههای روستایی

روش تحقیق

این تحقیق به روش پیمایشی و توصیفی- تحلیلی انجام پذیرفت به نحوی که در مرحله توصیفی به شناخت وضع موجود روستای سیمین و مشخصات آن با تأکید بر پتانسیلهای گردشگری پرداخته شد. روش گردآوری اطلاعات بصورت کتابخانه‌ای، میدانی، استفاده از طرحهای فرادست، عکس و نقشه بود. به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات از مدل SWOT استفاده شد. SWOT از جمله مدل‌های ارزیابی و برنامه‌ریزی استراتژیک می‌باشد و از آن برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی یک سیستم استفاده می‌شود. تجزیه و تحلیل SWOT شناسایی نظام‌مند عواملی است که راهبرد باید بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد (ابراهیمی، ۱۳۹۰).

نتایج

جایگاه تاریخی همدان

همدان نخستین پایتخت تشکیلات حکومتی در ایران بوده که آن را هگمتانه می‌نامیدند. وجود آثار فرهنگی و تاریخی متعدد سبب شد تا شورای عالی شهرسازی و معماری کشور همدان را به عنوان یکی از شش شهر تاریخی- فرهنگی کشور معرفی نماید. کاوشهای باستان‌شناسی انجام شده در تپه گیان نهاوند، وجود تپه باستانی باباکمال و مهاجرت حیقوق پیامبر به تویسرکان (حدود ۷۰۰ سال قبل از میلاد مسیح) نیز

Archive of SID
www.SID.ir

حاکی از قدمت این شهر است. بسیاری از جاذبه‌های این استان در محیط روستاها قرار گرفته و متأسفانه برنامه‌ریزی عملیاتی موثری در رابطه با آنها صورت نگرفته است.

روستای سیمین

این روستا از دانش کهن خانه‌سازی و یکجانشینی برخوردار بوده و در دوره های مختلف بسته به شرایط جا به جا شده است. وجود معادن سنگ سیلیس و جلوه خاصی که در راهها و دامنه‌های اطراف روستا وجود دارد، دلیل نامگذاری روستا می‌باشد (شکل ۴).

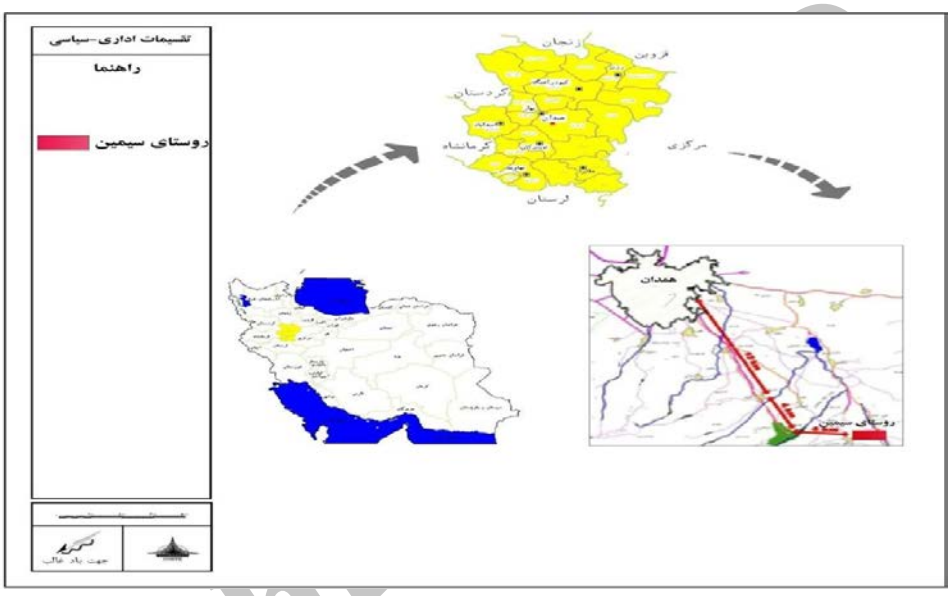

شکل۴: نقشه روستای سیمین استان همدان

تغییرات و تحولات تاریخی روستای سیمین

این روستای در طی سه مرحله گسترش یافته است. ایلات قراگوزلو که از ارتفاعات و مراتع روستا استفاده می‌کردند پس از به قدرت رسیدن صفویه، قدرت را در منطقه به دست گرفتند. هم اکنون آثار فونداسیون سنگی برای برپایی چادرها یا نگهداری چارپایان در مسیر حرکت ایلات وجود دارد. این نقاط به تدریج با علاقه‌مند شدن کوچ‌نشینان به محل و ماندگاری، تبدیل به هسته‌های اولیه روستاهای منطقه شده است. چهار دورهٔ سکونت و جابجایی در این نقاط شکل گرفته است. نخستین محل استقرار روستا که امروزه بنام دکان بازار یا دیدمان داش یا سنگ آسیاب خوانده می‌شود در فاصله ۶ کیلومتری روستا و در انتهای درهٔ کلاه قاضی قرار دارد. دومین محل بنام سیمین خرابه کمی پایین‌تر از محل قبلی و سومین محل بنام سیمین در کنار مرقد امامزاده عبداله در فاصلهٔ ۲ کیلومتری محل فعلی قرار دارد. این روستا دارای قلعه دیدبانی بر فراز یکی از تپه‌ها می‌باشد. پیش از احداث راه آسفالته فعلی از راههای مال‌رو استفاده

www.SID.ir

می‌شد. این راهها با توجه به شیب طبیعی زمین، محدودیت حرکت چارپایان، قرارگیری در دامنه‌های آفتاب‌گیر و قابلیت استفاده در زمستان شکل گرفته بودند. راه دسترسی مسیر مال‌رو و بالادست روستا بود که از روستای چشین به آنجلاس و سپس به سیمین می‌رسید که پس از متروک ماندن آنجلاس، راه جدید از ابرو به سمت سیمین شکل گرفت. دسترسی روستای سیمین از طریق راه مال‌رو مسیری است که از منبع آب و گورستان گذشته و به حمام، مسجد و آسیاب قدیمی منتهی می‌شود. استقرار گورستان و سایر اماکن عمومی در مسیر ورودی روستا، سنتی دیرینه است که در اغلب نقاط کشور نیز دیده می‌شود.

یکی از عوامل مهم در انتخاب محل سکونت وجود آب است که در منطقه مورد مطالعه به صورت چشمه وجود دارد. در این روستا و در مساحتی کمتر از ۱۳ هزار مترمربع، ۶ چشمه وجود دارد. شیب ملایم رو به جنوب، وجود چشمه‌های متعدد و نزدیکی به جاده و رودخانه از عواملی است که می‌تواند موجب شکل‌گیری اولیه روستا شده باشد چنانکه چیدمان خانه‌ها و نوع دسترسی‌ها نشان دهنده آن است که واحدهای همسایگی در اطراف چشمه‌ها شکل گرفته و با گسترش روستا به هم پیوسته شده‌اند (شکل ۵)(امیری و مظفری، ۱۳۹۰).

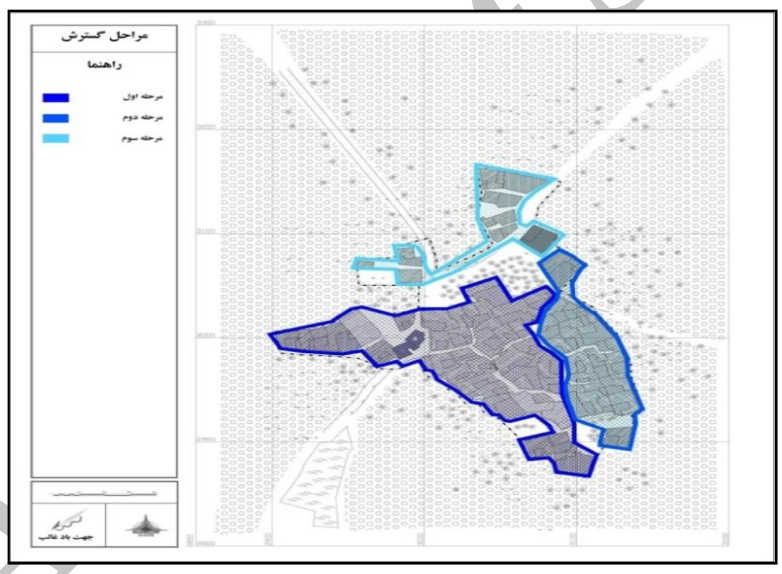

شکل۵: مراحل گسترش روستای سیمین استان همدان

خصوصیات روستای سیمین

جدول ۱ ویژگیهای کلی روستا را در قالب عوامل جغرافیایی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و غیره نشان می‌دهد.

www.SID.ir

جدول۱: خصوصیات کلی روستای سیمین استان همدان

عوامل		ویژگیها
جغرافیایی	موقعیت مکانی	از شهرستان همدان، بخش مرکزی، دهستان ابرو واقع در ۱۰ کیلومتری جنوب خاور همدان در ۴ کیلومتری روستای ابرو و ۱۶ کیلومتری مرکز شهر همدان
	موقعیت جغرافیایی	در طول جغرافیایی ۴۸درجه و ۳۵ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۴درجه و ۴۱دقیقه و در ارتفاع ۲۲۶۰ متری از سطح آبهای آزاد
	اقلیم	آب و هوای مدیترانه ای دارای زمستان های سرد و طولانی و تابستانهای تقریبا خشک و گرم متوسط بارندگی:۳۰۰الی۵۰۰ میلیمتر میانگین سالانه دما: ۷/۹ درجه باد غالب: جنوب غربی به شمال شرقی باد مطلوب: از جنوب شرقی به شمال غربی
اجتماعی – فرهنگی	زبان	فارسی با لهجه لری
	قومیت	دو طایفه: طایفه عبداله و طایفه نور، هر دو از خطه لرستان
	دین	اسلام و مذهب شیعه
	شغل و محصولات	کشاورزی، باغداری، دامپروری، پرورش زنبور عسل، قالیبافی و کارگری گندم، جو، حبوبات، گردو، بادام، زردآلو، سیب، آلو، سنجد و گیاهان دارویی مانند کاسنی، گل گاو زبان، خاکشیر و...
	نحوه سکونت	هر خانه از چند خانواده و هر قسمت از خانه اختصاص به یک خانواده دارد.
ویژگیهای عمومی	کیفیت های زیست محیطی	وجود اراضی متشکل از آبرفت و رسوبات وجود دشتهای مسطح و دره های منتهی به کوه که فعالیتهای کشاورزی در آنها وجود دارد.
	چشم اندازهای بصری	منظر زرد و خاکستری روستادر دل سبز باغات انبوه از بلندیهای شمالی در محل قدیم قلعه نگهبانی دیده می شود. وجود چشم اندازهای بدیع از دره کلاه قاضی و باغات گردو و صنوبر و دامنهای درخشان از سنگ سیلیس
اقتصادی	فعالیت اقتصادی	کشاورزی ، دامداری ، باغداری ، پرورش زنبور عسل ، کارگری و قالیبافی
	محصولات	گیاهان ختمی ، شیرین بیان ، خاکشیر ، بومادران ، کاسنی ، پونه ، گل گاو زبان و گون (کاربرد دارویی و صنعتی دارند)، گندم ، جو ، لوبیا ، نخود ، گردو ، زرد آلو ، بادام ، سیب درختی ، آلو سیاه ، سنجد ، چوب درختان صنوبر و بید و محصولات دامی
خدمات روستا	زیر بنایی	فاضلاب، تلفن،برق،آب و وجود لوله کش گازرسانی در آینده نزدیک
	رفاهی	تجاری، فرهنگی– مذهبی، بهداشتی–درمانی، آموزشی
	دسترسی ها	دسترسی های مالرو و خاکی (ارتباط باغات–مراتع–ارتفاعات) دسترسی های آسفالته(ارتباط روستای کشین–سیمین–ابرو–شهر همدان)

Archive of SID

www.SID.ir

سـازمان فضـایی روستا

روستای سیمین از سه محله اصلی حمام در غرب، پایین در شـرق و بـالا در شـمال تشـکیل شـده است. ساختار فضایی این روستا در شکل اصلی خود پیش از تغییر محور ورودی مطابق سنت شـکل‌گیـری سکونتگاههای منطقه، ترکیبی از ضرورتهای طبیعی و فرهنگی بوده است. سلسله مراتب ورود بـه روسـتا را عبور از کنار مزار درگذشتگان و رسیدن به فضای ورودی بـا اسـتقرار فضـاهای عمـومی و خـدماتی نظیـر مسجد، حمام و سپس آغاز شبکه راههای داخل بافت که به شکل ارگانیک در امتـداد ورودی شـکل گرفتـه تشکیل می‌دهند. در قسمت مرکزی روستا تقاطع بافت مرکز محله بـا کاربریهـای تجـاری اطـراف آن دیـده می‌شود. همچنین امتداد شبکه راههای داخل روستا بـه باغـات متـراکم اطـراف روسـتا وارد شـده کـه البتـه بلافاصله پس از اتمام بافت مسکونی آغاز می‌گردد (شکل ۶).

شکل۶: سازمان فضایی روستای سیمین استان همدان

خصوصیات کالبدی روستا

با توجه به کشیدگی شمال شرقی و جنوب غربی دره‌های این محدوده، اغلب سکونتگاهها بر روی شیبهای رو به جنـوب و شـرق قـرار گرفتـه‌اند. مصالح مورد استفاده در روستا غالباً از سـنگ و چـوب بـا پوشش کاه‌گل می‌باشد. فشردگی بافت و معابر تنگ، باریک و مسقف در فصول سرد سـال ضـمن حفاظـت منازل در برابر از دست دادن حرارت، شرایط مناسبی را برای تردد و فعالیت خارج از خانه فراهم می‌آورد.

www.SID.ir

شکل‌شناسی بافت روستا

روستای سیمین دارای دو نوع بافت فشرده و پراکنده است. بافت فشرده که بافت قدیم روستا را شامل می‌شود دارای دو محله بالا و پایین است. محله بالا شامل مرکز محله، مسجد و حمام قدیمی است که در قسمت شمالی و بالادست قرار گرفته و ورودی روستا محسوب می‌گردد. محله پایین نیز که از محل چشمه مرکزی روستا به سمت جنوب شکل گرفته و شامل مرکز محله و فروشگاه می‌باشد. بافت نوساز و پراکنده در روستا به صورت خانه باغی بوده که از یک سو در امتداد مسیر مال‌رو به طرف پایین دره کلاه قاضی در جهت شمال شرقی و از سوی دیگر در امتداد جاده اصلی به طرف همدان در جهت شمال غربی شکل گرفته است. بافت روستا به‌صورت پلکانی، امکان آفتاب‌گیری و تهویه مطلوب برای کلیه ساختمانها را فراهم می‌آورد (شکل ۷).

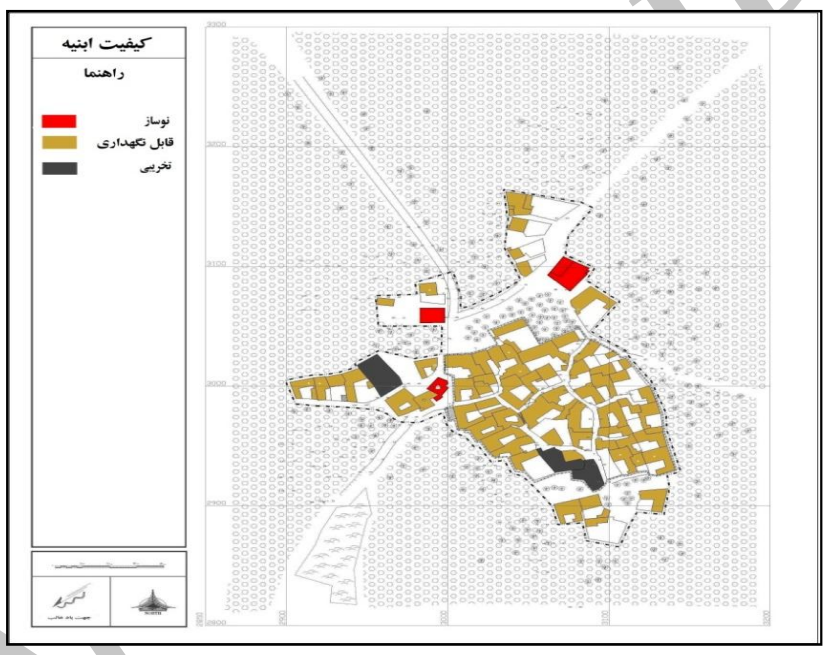

شکل۷: وضعیت بافت در روستای سیمین استان همدان

تجزیه و تحلیل با استفاده از مدل SWOT

جدول ۲ مهمترین نقاط ضعف و قوت روستا را با استفاده از مدل SWOT به منظور ارائه راهبردهای مناسب برای توسعه پایدار گردشگری نشان می‌دهد.

www.SID.ir

جدول۲: تجزیه و تحلیل با استفاده از مدل SWOT

SWOT			
S(نقاط قوت)	W (نقاط ضعف)	O(فرصت)	T (تهدید)
- وجود پتانسیل های خالی و مستعد بودن منطقه جهت توسعه گردشگری پهنه ای - وجود بقایای سکونتگاههای پیشین - وجود زیارتگاه امامزاده عبدا... در طول مسیر - برخورداری از تجهیزات و تاسیسات مانند آب لوله کشی، برق، تلفن و تصفیه خانه فاضلاب - وجود چشم انداز زرد و خاکستری در دامنه های شمالی -وجود معادن سیلیس -استفاده از مصالح بومی در ساخت ساختمانها - واقع شدن در امتداد دره کلاه قاضی (نزدیک به کوه الوند) - وجود سد اکباتان در نزدیکی این منطقه - وجود دشتهای مسطح و دره های منتهی به کوه - نزدیکی نسبی روستا به شهر همدان - وجود مناظر بکر - وجود جاذبه های ورزشی- تفریحی مناسب از جمله کوهنوردی، راه پیمایی و	- رسی و شنی بودن خاک و همراه با آهک - فقیر بودن خاک از نظر کشاورزی - پروش دام به شکل سنتی - فقدان مهارتهای مدیریتی و بازاریابی - عدم وجود حمل و نقل مناسب -محدودیت فصل گردشگری - بازگشت ضعیف سرمایه - عدم هدایت و مدیریت مناسب گردشگران و به وسیله راهنمایان محلی - وجود تعارض و تفاوت میان فرهنگ بازدیدکنندگان و مردم منطقه - عدم ارائه تبلیغات مناسب به منظور معرفی پتانسیل های اکوتوریستی منطقه -کمبود امکانات خدماتی به ویژه پارکینگ، سرویس بهداشتی، سطل زباله - کمبود فضاهای اقامتی و رفاهی برای گردشگران جهت اقامت بلند مدت	- امکان اشتغال زائی در زمینه های اقامتی و خدماتی برای جمعیت ساکن منطقه - امکان عرضه و فروش محصولات باغی و کشاورزی و افزایش درآمد ساکنان محلی - فرصت تقویت و تجهیز زیر ساخت های مورد نیاز جهت توسعه فعالیت های گردشگری (آب، برق، گاز، مخابرات و...) - امکان برگزاری جشنواره ها و نمایشگاه های محلی در منطقه - امکان جذب اعتبارات عمرانی و زیربنایی جهت توسعه فعالیتهای خدماتی- رفاهی در سطح منطقه - توجه ویژه کوهنوردان برای رسیدن به قله های الوند	- افزایش قیمت زمین و بورس بازی آن در سطح منطقه امکان تأثیر نامطلوب بر بافت روستاها از طریق ورود گردشگران - کاهش محصولات و فرآورده های دامی - تخریب محیط طبیعی و کاهش کیفیت آن درنتیجه ازدحام گردشگران - تخریب اراضی باغی و زراعی ناشی از تغییر کاربری - ایجاد تنش ها اجتماعی بین فرهنگ غالب منطقه وگردشگران - آلودگی هوا ناشی از استفاده بیش از حد وسایل حمل و نقل در ناحیه گردشگری

بحث و نتیجه‌گیری

احیاء و نوسازی روستایی موجب تقویت نقش گردشگری روستایی می‌گردد و می‌تواند منافع بسیاری داشته باشد. گردشگری روستایی از دو جنبه دارای اهمیت است یکی به عنوان فعالیت گسترده جهانی و دیگری تأکید بر توسعه سیاستهای محلی و منطقه‌ای. امروزه گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت جهانی با توجه به همپوشانی سه اصل ایجاد اشتغال و درآمدزایی، رضایت گردشگر و حفظ محیط زیست اهمیتی دو چندان یافته است. این فعالیت می‌تواند وسیله مهمی برای توسعه اجتماعی- اقتصادی

Archive of SID

www.SID.ir

جوامع روستایی بوده و در بسیاری از کشورها با سیاستهای کشاورزی در ارتباط باشد. گردشگری روستایی وسیله‌ای به منظور حمایت از محیط زیست و فرهنگ روستایی، احیاء و نوسازی روستاها، جلوگیری از بیکاری و مهاجرت نیروهای فعال و افزایش امکانات و تأسیسات زیربنایی و رفاهی و خدماتی و بهداشتی می‌باشد. به عبارت دیگر گردشگری روستایی فعالیت بسیار پیچیده‌ای است که با بخشهای دیگر جامعه و اقتصاد وجوه مشترکی دارد. این فعالیت دارای آثار و پیامدهای مختلفی بوده که می‌بایست در فرآیند برنامه‌ریزی، تمامی جوانب آن مورد ملاحظه قرار گیرد تا اثرات منفی آن کاهش و تأثیرات مثبت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مرتبط با آن افزایش یابد. در واقع مدیریت مناسب گردشگری روستایی می‌تواند کمک مثبتی به اقتصاد و جامعه روستایی نماید به نحوی که به یکی از موثرترین راههای توسعه پایدار منطقه‌ای تبدیل شود. روش توسعه گردشگری روستایی باید به گونه‌ای باشد که بر فضای روستایی تأکید نماید یعنی مقیاس روستا، ویژگیهای آن و ساختمانهایش مطابق محیط اطراف بوده و از نظر قلمروی طبیعی، اجتماعی و فرهنگی محدود باشند تا بتوانند گردشگران را جذب نمایند. در سالهای اخیر به منظور پاسخگویی به تهدیدات و آسیب‌های گردشگری، موضوع گردشگری پایدار مورد توجه محققان قرار گرفته است که در آن بر سه اصل کیفیت، دوام و تعادل تأکید می‌شود.

روستای سیمین در استان همدان با توجه به پیشینه تاریخی و ویژگیهای طبیعی دارای قابلیت‌های زیادی در زمینه توسعه گردشگری می‌باشد. آثار سکونتگاه‌های پیشین و بافت باارزش، زیارتگاه امامزاده عبداله، نزدیکی نسبی به شهر همدان، مناظر بکر و معادن سنگ سیلیس در روستا می‌تواند در جذب گردشگر موثر باشد. مصالح بومی تشکیل دهنده بافت روستا در محل قابل تأمین بوده و می‌تواند در امر بهسازی و نوسازی موثر باشد. البته به منظور رسیدن به سطح مطلوب توسعه در روستای سیمین پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- اصلاح شیب معابر در جهت هدایت آبهای سطحی به شبکه دفع آب.
- ایجاد شبکه جمع‌آوری آبهای سطحی.
- جلوگیری از ورود فاضلاب‌های خانگی به معابر عمومی روستا.
- جلوگیری از انبار نمودن کودهای حیوانی در معابر عمومی روستا.
- تعریض معابر اصلی و فرعی با توجه به نقش آنها.
- اهمیت بخشیدن به معابر ارتباطی بافت داخلی و هسته مرکزی روستا.
- ایجاد توقف‌گاه ماشین آلات کشاورزی.
- تقویت مرکز محله روستا.
- احیاء و توسعه زیرساختهای گردشگری منطقه و توسعه و بهبود مسیرهای دسترسی به مناطق تفریحی.

Archive of SID

www.SID.ir

– سودآوری خدمات و فعالیتهای گردشگری برای جمعیت میزبان از طریق متنوع‌سازی جاذبه‌ها، افزایش طول اقامت گردشگران، سرویس‌دهی مناسب، ارائه امکانات و خدمات بیشتر، ایجاد پارکینگهای عمومی و ایجاد کمپینگ.

– برگزاری همایش‌ها و نشستها برای معرفی پتانسیل روستا به مسئولین به منظور جذب اعتبارات عمرانی.

– برگزاری جشنواره ها و نمایشگاه های محلی در منطقه و عرضه محصولات باغی و کشاورزی در جهت اشتغال‌زایی و افزایش درآمد ساکنان محلی.

– ایجاد کمپ‌های اقامتی و تأمین امکانات و خدمات مورد نیاز کوهنوردان.

Archive of SID

www.SID.ir

منابع

۱- ابراهیمی، م. ۱۳۹۰. راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT (مطالعه موردی: منطقه نمونه گردشگری روستای بوژان نیشابور). دومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، همدان.

۲- احمدیان، ر. و محمدی، ح. ۱۳۸۸. بافت‌شناسی روستایی کشور، معیارهای عام شکل‌گیری عناصر کالبدی روستایی. انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۳- اکبری، س. و بمانیان، م.ر. ۱۳۸۷. اکوتوریسم روستایی و نقش آن در توسعه پایدار روستای کندوان. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۱.

۴- امیری، م. و مظفری، ح. ۱۳۹۰. گردشگری روستایی و توسعه پایدار. دومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، همدان.

۵- امین‌بیدختی، ع.ا. و نظری، م. ۱۳۸۸. نقش بازاریابی در توسعه صنعت گردشگری. چشم انداز مدیریت، شماره ۳۲.

۶- بختیاری، ه. و شریعتی، س. ۱۳۹۰. بررسی اثرات توسعه صنعت گردشگری بر شاخص‌های توسعه پایدار (مطالعه موردی: مجموعه روستاهای بوشیگان). دومین همایش ملی توسعه پایدار روستایی، همدان.

۷- حناچی، پ. و کوششگران، ع.ا. ۱۳۹۰. حفاظت و توسعه در بافتهای با ارزش روستایی. انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۸- رضوانی، ع.ا. ۱۳۷۹. جغرافیا و صنعت توریسم. انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ چهارم.

۹- رضوانی، م.ر. و صفایی، ج.۱۳۷۹.گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی. فصلنامه پژوهشهای جغرافیایی، شماره ۵۴.

۱۰- سقایی، م. ۱۳۸۲. گردشگری روستایی و توسعه. مجموعه مقالات سمینار بررسی سیاستها و برنامه‌های توسعه جهانگردی در ایران، دانشگاه علامه طباطبایی.

۱۱- شارپلی، ر.ج. ۱۳۸۰. گردشگری روستایی (ترجمه: رحمت اله منشی‌زاده و فاطمه نصیری). انتشارات منشی، تهران.

۱۲- شربتی، ا. ۱۳۸۹. جایگاه جاذبه‌های یادمانی و تاریخی استان گلستان در جذب توریست. فصلنامه آمایش محیط، سال سوم، شماره ۸، ۶۹-۵۵.

۱۳- شریف‌زاده، ا. و مرادی‌نژاد، ه. ۱۳۸۱. توسعه پایدار و توسعه گردشگری. ماهنامه اقتصادی جهاد، شماره ۲۵۱.

۱۴- قادری، ز. ۱۳۸۸. اصول برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی. انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران.

Archive of SID

www.SID.ir

۱۵- معصومی، م. ۱۳۸۵. گردشگری و برنامه‌ریزی منطقه‌ای: فرآیند برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری. نشریه ساخت و ساز، شماره ۲۵.

۱۶- نوروزی، م.ب. ۱۳۸۹. امکان‌سنجی جاذبه‌های دره توتیا (بهشت گمشده) از توابع شهرستان ملایر با هدف تبدیل آن به یک سایت گردشگری. فصلنامه آمایش محیط، سال سوم، شماره ۹، ۱۷۹-۱۵۵.

17-Gunn, C.A. 1994. Tourism Planning, Basics, Concepts, Cases. Third edition, Toylor Francis.

18-Inskeep, E. 1991. An integrated and sustainable development approach.

19-Williams, S. 1997. Tourism Geography. London

Archive of SID

www.SID.ir